

(ร่าง) บทบาท แพทย์แผนไทย ในระบบ Primary Care Cluster/PCC

กลุ่มงานการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดพิจิตร ปี 2561

กรอบการขับเคลื่อนงานแพทย์แผนไทย ในระบบ Primary Care Cluster/PCC

รพท./รพช. แม่ข่าย 12 แห่ง

รพสต.ลูกข่าย 37 ทีม

พัฒนา กำกับ และดูแล

รพสต.หลัก/PCC 17 แห่ง
มีแพทย์แผนไทยประจำ

รพสต.ลูกข่าย 17 ทีม

บริหารและวางแผน

เน้น การเป็นผู้นำ การวางแผน พัฒนา และ วิชาการด้านแพทย์แผนไทย ให้แก่ หน่วยบริการ PCC และทีม โดย การวิเคราะห์ ปัญหา และ กำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และแผนงานพัฒนาให้สอดคล้องกับ บริบทพื้นที่ และกำกับการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

อนุรักษ์ภูมิปัญญาสุขภาพชุมชน

เน้น การ สำรอง ค้นหา แหล่งภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน ที่ใช้ดูแลสุขภาพ ได้แก่ หมอพื้นบ้าน ตำรา ตำรับยา นวัตกรรมการพึ่งตนเองด้านสุขภาพ วัฒนธรรมสุขภาพและแหล่งพืชสมุนไพร เพื่อจัดระบบ สร้างเครือข่าย และ ต่อยอดการใช้ประโยชน์จาก ภูมิปัญญา ในระบบสุขภาพ

ส่งเสริมการใช้สมุนไพรจัดการสุขภาพ

เน้น การส่งเสริมการจัดการสุขภาพประชาชน ด้วยการใช้ประโยชน์ จากสมุนไพร ในแหล่งชุมชน และ การส่งเสริมการใช้สมุนไพรอย่างปลอดภัย ในชุมชน แบบ ครบวงจร

อบรมให้ความรู้

และ สนับสนุนวิชาการแก่บุคลากรอื่นๆ เช่น สหวิชาชีพ ผู้ช่วยแพทย์แผนไทย หมอพื้นบ้าน อสม .เชี่ยวชาญ จิตอาสาในชุมชน และ เครือข่ายชมรมแพทย์แผนไทย เพื่อขับเคลื่อนการพึ่งตัวเอง และชุมชนด้านสุขภาพ

ส่งเสริมสุขภาพประชาชนทุกกลุ่มวัย

เน้นการจัดการปัจจัยเสี่ยงที่เป็นสาเหตุความเจ็บป่วย สำคัญ ตามบริบทพื้นที่ ในแต่ละกลุ่มวัย ได้แก่ เด็ก สตรีตั้งครรภ์และหลังคลอดบุตร วัยเรียน วัยรุ่น วัยทำงาน และผู้สูงอายุ ทั้ง ระดับ ครอบครัวและชุมชน ด้วยการบูรณาการ ความรู้ทางการแพทย์แผนไทย และ ภูมิปัญญา การแพทย์ในชุมชน ร่วมกับ การแพทย์แผนปัจจุบัน

จัดบริการสุขภาพ

ที่ครอบคลุม ทุกมิติ เน้น การส่งเสริม รักษา และ ฟื้นฟูสุขภาพ ผู้ป่วยทุกกลุ่ม วัย ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง และ ผู้ป่วย พิการ อัมพฤกษ์ อัมพาต ตามมาตรฐานวิชาชีพ และแนวเวชปฏิบัติแพทย์แผนไทย ในหน่วยบริการ PCC หลัก รพสต. ลูกข่าย และ ในชุมชน

การจัดบริการเชื่อมโยง และส่งต่อ

การดูแลผู้ป่วยโรค เรื้อรัง พิการ อัมพฤกษ์ อัมพาต ในชุมชน กับ case manager โรงพยาบาลแม่ข่าย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเครือข่ายทีมที่ ดูแล และ เครือข่ายแพทย์แผนไทยในชุมชน อสม. และหมอพื้นบ้าน

ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย

ติดตามผล และความปลอดภัยการรักษา และ พัฒนานวัตกรรม สุขภาพ สำหรับการดูแลสุขภาพประชาชน ในชุมชน

บทบาทแพทย์แผนไทย
ในระบบ PCC

ขอบเขตงานและความรับผิดชอบ

- ❑ กำหนด วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ สำคัญของงานแพทย์แผนไทย ที่ สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ หน่วยบริการ อำเภอและจังหวัด
- ❑ จัดทำการวิเคราะห์ วิจัย ปัญหา สุขภาพ ชุมชน และ ปัญหา การ จัดบริการ เพื่อการวางแผนพัฒนา
- ❑ จัดทำกลยุทธ์ และกำหนด แผนงาน โครงการ กิจกรรม พัฒนา ที่ ตอบสนองต่อการบรรลุ เป้าหมาย
- ❑ จัดทำแผนพัฒนา คุณภาพและมาตรฐาน และสนับสนุนการจัดหา พัฒนา ทรัพยากร
- ❑ กำกับ ติดตาม ประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริการด้านแพทย์ แผนไทย ทั้งในระดับ หน่วยบริการ และ เครือข่ายที่รับผิดชอบ

บริหารและวางแผน เน้น การเป็น
ผู้นำ การวางแผน พัฒนา และวิชาการด้านแพทย์
แผนไทย ให้แก่ หน่วยบริการ PCC และทีม โดย
การวิเคราะห์ปัญหา และ กำหนดยุทธศาสตร์
กลยุทธ์และแผนงานพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบท
พื้นที่ และกำกับการให้มีประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผลสูงสุด

ส่งเสริมสุขภาพประชาชนทุกกลุ่มวัย

เน้นการจัดการปัจจัยเสี่ยงที่เป็นสาเหตุความเจ็บป่วย สำคัญ ตามบริบทพื้นที่ ในแต่ละกลุ่มวัย ได้แก่ เด็ก สตรีตั้งครรภ์และหลังคลอดบุตร วัยเรียน วัยรุ่น วัยทำงาน และผู้สูงอายุ ทั้ง ครอบคลุมครัวและชุมชน ด้วยการบูรณาการ ความรู้ทางการแพทย์แผนไทย และ ภูมิปัญญาการแพทย์ในชุมชน ร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบัน

ขอบเขตงานและความรับผิดชอบ

- ส่งเสริมสุขภาพ **หญิงตั้งครรภ์** ในแผนกฝากครรภ์ ของหน่วยบริการ เช่น อาหาร สมุนไพร บำรุงสุขภาพ กายบริหาร หรือสมาธิบำบัด
- ส่งเสริมสุขภาพ **มารดาหลังคลอด** ในแผนกห้องคลอด ของหน่วยบริการ คลินิกแพทย์แผนไทย หรือ เชิงรุกในชุมชน
- ส่งเสริมสุขภาพ **ทารกและเด็ก 0-5 ปี** ในแผนกส่งเสริมพัฒนาการ ของหน่วยบริการ คลินิกแพทย์แผนไทย หรือเชิงรุกในชุมชน
- ส่งเสริมสุขภาพ **วัยเรียน /วัยรุ่น** ในสถานศึกษา
- ส่งเสริมสุขภาพ **วัยทำงาน/ผู้สูงอายุ** ใน กลุ่ม เครือข่าย ชมรม ต่างๆ ในชุมชน เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอาชีพ หรือโรงงาน
- ❖ **เน้นการจัดการปัจจัยเสี่ยงที่เป็นสาเหตุความเจ็บป่วย จากผลการคัดกรอง ตามกลุ่มวัย**

ขอบเขตงานและความรับผิดชอบ

- จัดระบบบริการทั่วไป ขั้นพื้นฐาน (**Basic service**) ได้แก่ ตรวจรักษาและบริการยาสมุนไพร นวด อบ ประคบ ทับหม้อเกลือ หรือหัตถการอื่นๆตามศักยภาพ
- จัดบริการคลินิกเฉพาะ (**Special clinic**) สำหรับกลุ่มป่วย สำคัญ ภายใต้หลักเวชกรรมไทยและคัมภีร์แพทย์แผนไทย ได้แก่
  - คลินิก ปฐมจินดา** (โรคเด็ก สตรี)
  - คลินิก ปัจฉิมวัย** (โรควัยทำงานและสูงอายุ)
  - คลินิก อชินโรค** (โรคเรื้อรังและโรครักษาได้ยาก)
  - คลินิก อภัยสันตา** (โรคตา) (กรณีมีศักยภาพบริการ)
- จัดทำแนวทางเวชปฏิบัติแพทย์แผนไทย ให้ครอบคลุม ทุก กิจกรรมบริการ และ โรคที่ให้การดูแลรักษา
- พัฒนาและจัดทำมาตรฐาน บริการแพทย์แผนไทย ในหน่วยบริการ ให้ได้ตามเกณฑ์ อย่างครบถ้วน
- ดูแลและสนับสนุนการจัดบริการของหน่วยบริการ ลูกข่ายให้มีมาตรฐาน และคุณภาพ

จัดบริการสุขภาพ ที่ครอบคลุม ทุกมิติ เน้น การส่งเสริม รักษา และฟื้นฟูสุขภาพ ผู้ป่วย ทุกกลุ่มวัย ผู้ป่วย โรคเรื้อรัง และ ผู้ป่วย พิการ อัมพฤกษ์ อัมพาต ตามมาตรฐานวิชาชีพ และ แนวเวชปฏิบัติแพทย์แผนไทย ในหน่วยบริการ PCC หลักรพสต. ลูกข่าย และ ในชุมชน

การจัดบริการเชื่อมโยง และส่งต่อ

การดูแลผู้ป่วยโรค เรื้อรัง พิกการ อัมพฤกษ์ อัมพาต ในชุมชน กับ case manager โรงพยาบาลแม่ข่าย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเครือข่าย ทีมที่ดูแล และ เครือข่ายแพทย์แผนไทยในชุมชน อสม. และหมอพื้นบ้าน

ขอบเขตงานและความรับผิดชอบ

- จัดระบบส่งต่อ การรักษา ผู้ป่วย ภายในหน่วยบริการ ระหว่าง แพทย์แผนไทย และ แพทย์แผนปัจจุบัน ในกลุ่มโรคสำคัญ
- วางแผนและจัดระบบ การดูแลรักษา ผู้ป่วย กลุ่มเป้าหมาย โรคเรื้อรัง พิกการ อัมพฤกษ์ อัมพาต ด้วยแพทย์แผนไทย กับ Case manager
- จัดบริการเชิงรุกในชุมชน สำหรับ ดูแลสุขภาพต่อเนืองที่บ้าน ใน ผู้ป่วยกลุ่มเป้าหมาย ร่วมกับ ทีมดูแลสหวิชาชีพ อื่นๆ
- ส่งต่อ การดูแล สุขภาพต่อเนืองที่บ้าน ใน ผู้ป่วย กลุ่มเป้าหมาย ให้แก่ แกนนำ เครือข่าย อสม. หรือหมอพื้นบ้าน ที่ได้รับการพัฒนา ศักยภาพการดูแล ด้านแพทย์แผนไทย
- ประสานความร่วมมือ การส่งต่อ ผู้ป่วย ระหว่าง แพทย์แผนไทย ใน ระดับ รพสต. กับ รพสต. หรือ กับ โรงพยาบาลแม่ข่าย

ขอบเขตงานและความรับผิดชอบ

- สำรวจ ค้นหา แหล่งภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน ที่ใช้ดูแลสุขภาพ
  - หมอพื้นบ้าน ตำรายา ตำรับยาสมุนไพร
  - นวัตกรรมการพึ่งตนเองด้านสุขภาพ
  - วัฒนธรรมสุขภาพ เช่น การกิน การอยู่ ประเพณี วิถีชีวิต
  - แหล่งสมุนไพร เช่น ป่าชุมชน ศูนย์เรียนรู้สมุนไพร
  - อื่นๆ
- จัดระบบ ข้อมูลสารสนเทศ การสำรวจ เช่น แผนที่ ทะเบียนทำเนียบ
- จัดตั้งเครือข่าย และส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์ ภูมิปัญญา ด้านการแพทย์แผนไทยในชุมชน และเครือข่าย
- สร้างความร่วมมือ พัฒนา และต่อยอด การใช้ประโยชน์ จากภูมิปัญญา ในระบบสุขภาพ

อนุรักษ์ภูมิปัญญาสุขภาพชุมชน

เน้น การสำรวจ ค้นหา แหล่งภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน ที่ใช้ดูแลสุขภาพ ได้แก่ หมอพื้นบ้าน ตำรายา ตำรับยา นวัตกรรมการพึ่งตนเองด้านสุขภาพ วัฒนธรรมสุขภาพ และแหล่งพืชสมุนไพร เพื่อจัดระบบ สร้างเครือข่าย และ ต่อยอดการใช้ประโยชน์จาก ภูมิปัญญา ในระบบสุขภาพ

ส่งเสริมการใช้สมุนไพรจัดการสุขภาพ

เน้น การส่งเสริมการจัดการสุขภาพประชาชน
ด้วยการใช้ประโยชน์ จากสมุนไพรในแหล่ง
ชุมชน และ การส่งเสริมการใช้สมุนไพรอย่าง
ปลอดภัย ในชุมชน แบบครบวงจร

ขอบเขตงานและความรับผิดชอบ

- สนับสนุน และ พัฒนา การส่งเสริมการใช้สมุนไพร จัดการสุขภาพ
แบบครบวงจร ตามเกณฑ์ **โรงพยาบาลส่งเสริมการใช้สมุนไพร**
  - ด้านนโยบายและการวางแผน
  - ด้านการดำเนินงาน
    - การประชาสัมพันธ์
    - การจัดบริการด้านสมุนไพรในหน่วยบริการ
    - การส่งเสริมการใช้สมุนไพรในหน่วยบริการและ
ชุมชน
    - การจัดการข้อมูลและศึกษา วิเคราะห์ วิจัย
  - ด้านผลลัพธ์

อบรมให้ความรู้ และ สนับสนุนวิชาการ แก่บุคลากรอื่นๆ เช่น สหวิชาชีพ ผู้ช่วยแพทย์แผนไทย หมอพื้นบ้าน อสม. เชี่ยวชาญ จิตอาสา ในชุมชน และ เครือข่ายชมรมแพทย์แผนไทย เพื่อขับเคลื่อนการพึ่งตัวเอง และชุมชนด้านสุขภาพ

ขอบเขตงานและความรับผิดชอบ

- อบรม หรือจัดกิจกรรม ทั้งในหน่วยบริการ หรือในชุมชน เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านแพทย์แผนไทย ได้แก่
  - หลักและทฤษฎีการแพทย์แผนไทยเบื้องต้น
  - การดูแลสุขภาพและการรักษาโรคเบื้องต้น ด้วยแพทย์แผนไทย
  - สมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐานและการใช้อย่างปลอดภัย
  - หัตถการเบื้องต้น เพื่อการส่งเสริมหรือ ฟื้นฟูสุขภาพ
  - อื่นๆ
- สนับสนุนวิชาการ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ด้านแพทย์แผนไทย แก่บุคลากร ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่
  - สหวิชาชีพ
  - ผู้ช่วยแพทย์แผนไทย
  - หมอพื้นบ้าน
  - อสม. เชี่ยวชาญ
  - จิตอาสาในชุมชน
  - สมาชิกเครือข่ายชมรมแพทย์แผนไทย
  - อื่นๆ

ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ติดตาม
ผล และความปลอดภัยการรักษา และ
พัฒนานวัตกรรม สุขภาพ สำหรับการ
ดูแลสุขภาพประชาชน ในชุมชน

ขอบเขตงานและความรับผิดชอบ

- มีการจัดทำรายงานข้อมูลที่ครอบคลุม ติดตามและวิเคราะห์
ทั้งในด้าน ผลการบริการ และความปลอดภัยการรักษา
- ศึกษาและวิจัย เพื่อพัฒนางานด้านแพทย์แผนไทย ได้แก่
  - วิจัยเชิงสำรวจ เช่น พฤติกรรม ความรู้ ภูมิปัญญา
  - วิจัยเชิงคุณภาพ เช่น ความคิด ความเชื่อ ความหมาย
  - วิจัยปฏิบัติการ เช่น ผลการปฏิบัติงาน การรักษา
  - วิจัยเชิงคุณค่า เช่น ความคุ้มค่า ประสิทธิภาพ
- การพัฒนา นวัตกรรมสุขภาพ บนพื้นฐานองค์ความรู้ การวิจัย
ศึกษา หรือ จากภูมิปัญญาการแพทย์ ดั้งเดิม ของชุมชน สำหรับ
ดูแลสุขภาพประชาชน